

[„Výzkum“ ve filosofii]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2002](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2002](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 18. 6. 2002

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 18. 6. 2002

[„Výzkum“ ve filosofii]

Významnou, možná dokonce hlavní složkou a součástí „výzkumu“ ve filosofii je zjišťování, jak veliké a nakolik rozsáhlé zatížení unese určitá myšlenka, kterou myslitel sám pokusně stanoví. Až druhotně se podobné zjišťování může zaměřit na myšlenky jiného filosofa (resp. vůbec myslitele). Neboť bez přesného rozlišování vlastních myšlenkových prostředků od myšlení zkoumaného filosofa (nebo vědce) má každé takové posuzování nějakého myšlení jen provizorní, tentativní nebo nanejvýš „dialektický“ charakter (což znamená, že volá po skutečné metodické a systematické analýze). Pochopitelně to vůbec neznamená, že myšlenky jiného filosofa (nebo vědce) jsou nedostupné – ovšem zde musíme náležitě rozlišit myšlenky ve smyslu subjektivní a subjektivní aktivity myslitele a „myšlenky“ jako to, „co“ onen myslitel míní, tj. k čemu se jeho myšlenky (jako jeho aktivní výkony) vztahovaly, co usilovaly myšlením uchopit, ustavit a pak prozkoumat. Subjektivita druhého člověka je nám a vždycky zůstane bez zprostředkování nepřístupná; vždycky budeme závislí na zprostředkování (grimasou, gestem, slovem, výkladem). Ale toto zprostředkování přece opravdu funguje! A díky tomu, že funguje, může být nejrůznějšími způsoby vylepšováno. A tyto způsoby musíme vidět, znát a mít co nejvíc pod kontrolou. Některé způsoby jsou tím či oním směrem účinnější, jiným méně účinné. (Některé jsou např. sugestivnější, jiné přesvědčivější, některé probouzejí a obohacují naši fantazii, jiné dovolují naopak vymezit možnosti fantazie tak, aby přesnost nejen neutrpěla, ale dokonce byla mimořádně zvýšena. To vše je možno a zapotřebí zkoumat; filosofie se nicméně soustřeďuje především na „myšlené“ (a jen pomocně nebo okrajově na sám způsob myšlení jakožto psychického aktu). Ale je tu ještě jeden významný rozdíl, na který nesmíme zapomenout: vedle myšleného (*cogitatum*) a vedle psychických aktů, tj. aktuálně vykonávaného myšlení, jsou tu ještě myšlenkové prostředky, kterých aktuálně prováděné myšlení užívá. A právě tyto prostředky, které nesmíme zaměňovat za fyziologické „nástroje“, do kterých moc nevidíme a které ovšem mohou být také „předmětné“ zkoumány, aniž by však mohlo být touto cestou dosaženo víc než rozpoznání stavů a procesů patologických, jsou principiálně odlišné od prostředků, jež si samo myšlení vytváří pro své postupy. (Oddělit obojí od sebe je náležité, ale v hraničních oblastech poněkud nezřetelné a rozostřené.)

(Písek, 020618–1.)